

Fokusområden tillsynsområde Avfall

Innehåll

Fokusområden Avfall.....	2
1. Klassificering av avfall och POP:s.....	2
2. Avfallshantering på bilsprotar.....	3
3. Upptäcka illegal avfallshantering.....	3
4. Bygg- och rivningsavfall	5
5. Masshantering.....	6
6. Litiumjonbatterier som avfall	6
7. Avfallstransporter	7

Fokusområden Avfall

1. Klassificering av avfall och POP:s

Motivering

Klassificeringen av avfall är grundläggande för att kunna hantera avfall på rätt sätt. Det är avfallsinnehavaren som har ansvaret för att klassa avfallet. Tillsynsmyndigheten har sedan i uppgift att granska den klassificering som avfallsinnehavaren gjort. Det är också viktigt att tillsynsmyndigheterna ser till att avfall som inte blivit klassificerat korrekt får rätt klassificering och sedan hanteras utifrån det.

Klassificeringen får avgörande konsekvenser för hur avfallet sedan hanteras. Avfallet måste hanteras med adekvata försiktighetsmått på en anläggning som har tillstånd att hantera respektive avfall. Avfall som är farligt avfall kan heller exempelvis inte användas i anläggningsändamål, då koder för användning i anläggningsändamål saknas i Miljöprövningsförordningen.

Hantering av avfall, och särskilt farligt avfall, medför kostnader som i vissa fall kan bli mycket höga. Det gör att det finns en stark drivkraft att undvika att klassa någonting som avfall och i stället bedöma det som en biprodukt, att avfallet upphör att vara avfall eller att det utgör en begagnad vara för återbruk med mera. Om det ändå måste klassas som avfall finns en drivkraft att undvika att klassa avfallet som farligt avfall och/eller POP:s-avfall. Det kan i praktiken innebära att aktörer exempelvis undviker att ta de prover som behövs och som kan visa att det rör sig om farligt avfall och /eller POP:s-avfall om inte tillsynsmyndigheten går in och ställer krav. Dock gäller försiktighetsprincipen alltid, det vill säga att om avfall kan utgöra farligt avfall ska det också hanteras så, om inte producent, transportör eller annan aktör kan visa och motivera att det inte är farligt avfall (exempelvis kablar, elavfall, katalysatorer mm).

Tillsynsmyndigheterna har uttryckt önskemål om ytterligare vägledning om klassificering av avfall som stöd i dessa ärenden. Enskilda miljöinspektörer kan hamna i tuffa situationer när de tar beslut om klassificering av avfallet och förelägger om krav på fortsatt hantering av avfallet.

Mål för tillsynen

Att verksamhetsutövarnas klassning av avfall ska bli korrekt i högre utsträckning samt att tillsynsmyndigheterna ska känna en större säkerhet att göra bedömningar av avfall.

Tillsynsmyndigheterna ska veta hur de hanterar avfall som inte blivit korrekt klassat av avfallsinnehavaren.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket utvecklar tillsynsvägledningen kring klassificering av avfall, klart 2026.

Naturvårdsverket ger tillsynsvägledning om klassificering av avfall, under 2026 – 2027.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna kontrollerar avfallsinnehavarnas klassificeringar av avfall. När avfallet klassificerats fel ska åtgärder vidtas så att klassificeringen och hanteringen blir korrekt.

2. Avfallshantering på bilskrotar**Motivering**

Det finns cirka 260 auktoriserade bilskrotar i Sverige, fördelade på samtliga län, vilket innebär att det finns många tillsynsmyndigheter som ansvarar för denna tillsyn. Det finns också ett stort mörkertal när det kommer till verksamheter som bedriver illegal avfallshantering och miljöfarlig verksamhet kopplat till bilskrotning samt illegal gränsöverskridande avfallstransport. För att auktorisation och tillsyn ska kunna genomföras effektivt, enhetligt och rättssäkert över hela landet finns behov av ett gemensamt handläggarstöd för auktorisation och tillsyn av bilskrotar. Det behövs också en mer systematisk samverkan mellan kommuner, länsstyrelser och andra berörda myndigheter för att kunna bedriva den tillsyn som krävs för få bukt med avfallsbrottslighet inom bilskrotningsverksamhet. Detta konstaterades redan 2010 i rapporten "Uttjänta bilar och miljön" som är en redovisning av ett regeringsuppdrag. Det har sedan dess inte genomförts någon nationell tillsynsvägledningsinsats för att komma till rätta med de brister som lyfts i redovisningen.

Det pågår en revidering av ELV-direktivet¹ (End of Life Vehicles) och den 13 juli 2023 presenterade EU-kommissionen ett förslag på en ny förordning om cirkulära krav vid design av fordon och för hantering av uttjänta fordon². När förordningen träder i kraft är svårt att säga exakt, men någon gång under den kommande tillsynsstrategiperioden 2026–2029 är högst troligt. När den beslutas kommer det innebära nya lagkrav för bilskrotningsverksamheter vilket kommer att kräva nationell vägledning för att uttolka.

Mål för tillsynen

Auktoriserade och icke-auktorerade (illegala) bilskrotar ska genom en nationell tillsynskampanj få tillsyn så att regelefterlevnaden ökar.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket tar fram en tillsynsvägledning av bilskrotar, klart 2027.

Naturvårdsverket samordnar en nationell tillsynskampanj av bilskrotar, under 2028 - 2029.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna deltar i den nationella tillsynskampanjen av bilskrotar, under 2027 - 2028.

¹ [End-of-Life Vehicles - European Commission \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-summaries/default/114007.pdf)

² [Fakta PM om förslag till ny förordning om uttjänta fordon och typgodkännanden](#)

3. Upptäcka illegal avfallshantering

Motivering

Under föregående strategiperiod var illegal avfallshantering och nationella avfallstransporter ett fokusområde. Naturvårdsverket tog tillsammans med Länsstyrelserna fram tillsynsvägledning samt genomförde en seminarieriserie på olika håll i landet. För att upptäcka illegal avfallsverksamhet krävs uppsökande och mer kontrollerande tillsyn. Denna tillsyn behöver utföras av alla tillsynsmyndigheter inom avfallsområdet, inklusive länsstyrelserna i sin GRÖT-tillsyn.

Den uppsökande tillsynen för att hitta misstänkt illegal avfallsverksamhet (inkl. nationella avfallstransporter) kommer förhoppningsvis att öka i och med den tillsynsvägledningsinsats som genomfördes 2023 och 2024. Med en ökad tillsyn inom detta område så kommer utmaningarna i arbetet att synliggöras och kräva ytterligare vägledning. Insatsen synliggjorde ett behov av ytterligare utveckling av den befintliga vägledningen.

Under de närmaste åren kommer det troligtvis komma en del justeringar i befintlig lagstiftning för att begränsa avfallsbrottslighet till följd av bl.a. :

- [Miljöstraffrättsutredningen \(M 2022:04\)](#) slutredovisning 20 december 2024
- Regeringsuppdrag [Utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet](#) slutredovisning mars 2026

För att tillvarata det kompetenslyft och nationellt sprida de erfarenheter som tillsynsmyndigheterna tillgodogjort sig under föregående strategiperiod bör en nationell tillsynsvägledningskampanj genomföras även under kommande strategiperiod.

Mål för tillsynen

Att tillsynen ska öka upptäckten av verksamheter som bedriver illegal avfallshantering och begränsa deras negativa påverkan på människors hälsa och miljön.

Skapa en ökad samverkan mellan myndigheter för att upptäcka och förhindra avfallsbrottslighet.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket ger tillsynsvägledning om praktiska tillvägagångssätt för att upptäcka och förhindra illegala avfallsverksamheter, klart 2026.

Naturvårdsverket samordnar en tillsynskampanj mot illegala avfallsverksamheter, genomförs under 2026 - 2027.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna deltar i den nationella tillsynskampanjen av illegala avfallsverksamheter, under 2026 - 2027.

Tillsynsmyndigheterna deltar i de regionala möten för avfallsbrottsamordning som anordnas av länsstyrelserna, under 2026 - 2029.

4. Bygg- och rivningsavfall

Motivering

Med undantag för utvinningsavfall så utgör bygg- och rivningsavfall det största avfallsflödet i Sverige och inom EU. Hanteringen av bygg- och rivningsavfall är bristfällig och en stor del av det avfall som uppstår på arbetsplatserna sorteras inte i olika avfallsslag utan blandas i gemensamma behållare och transporteras till en avfallsanläggning för viss eftersortering. Dagens hantering av bygg- och rivningsavfall medför att återvinningsgraden är låg och Sverige ligger långt ifrån att nå etappmålet till 2025 [Etappmål Bygg- och rivningsavfall](#)

Framför allt vid rivning av byggnader kan stora mängder farligt avfall uppstå, exempelvis impregnerat trä, asbest, kvicksilver, PCB och isolering innehållande ozonedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser. Det är avgörande att farligt avfall hanteras korrekt för att inte riskera att farliga ämnen sprids okontrollerat med negativ verkan på människors hälsa och miljön som följd.

Det är också av stor vikt att minimera mängden avfall genom att i så hög utsträckning som möjligt återanvända material och produkter som finns i byggnaderna.

Genom avfallsdirektivet har krav införts på medlemsstaterna att vidta åtgärder för att främja selektiv rivning och att inrätta ett sorteringsystem för bygg- och rivningsavfall för sex utpekade avfallsslag. Förslaget medförde ändringar och nya bestämmelser i bland annat miljöbalken, avfallsförordningen och plan- och bygglagen vilka tydligt klargör verksamhetsutövarnas ansvar för det avfall som uppstår.

Uppfattningen är dock att många verksamheter i branschen inte känner till vilka krav som gäller på området samt att man medvetet väljer att inte följa dessa då de anses leda till förändrade arbetsätt och i vissa fall ökade kostnader, framför allt vid rivning. Graden av tillsyn på den här typen av objekt varierar stort mellan olika kommuner och flera tillsynsmyndigheter bedriver ingen regelbunden tillsyn inom området. Det kan bero på att man anser att det saknas resurser, att man inte prioriterar verksamheter som inte är anmälningspliktiga och att det saknas kunskap inom området.

Blandat bygg- och rivningsavfall är också vanligt förekommande i samband med illegal hantering av avfall vilket i flera uppmärksammade fall har lett till stora negativa konsekvenser, både samhällsekonomiskt och för människors hälsa och miljön.

Mål för tillsynen

Att fler hanterar bygg- och rivningsavfall på rätt sätt som leder till:

- att farliga ämnen fasas ur kretsloppet i stället för att spridas okontrollerat,
- att mer avfall utnyttjas som en resurs och minskar därmed uttaget av jungfrulig råvara.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket genomför seminarier om tillsyn av bygg- och rivningsavfall, under 2026 - 2027.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen samordnar en nationell tillsynskampanj av verksamheter där det uppkommer bygg- och rivningsavfall, under 2028.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna deltar i den nationella tillsynskampanjen av verksamheter där det uppkommer bygg- och rivningsavfall, under 2028.

5. Masshantering

Motivering

I fokusområdet masshantering i strategiperioden 2022–2025 var inriktningen mottagningsanläggningar som hanterar massor. Naturvårdsverket bedömer att det fortsatt är nationellt angeläget att ta med masshantering även i denna tillsynstrategi men med ett särskilt fokus på tillsynen av hur massor används. Lagstiftningen på området är komplicerad och flera olika tillsynsmyndigheter kan vara inblandade.

Genomgående för lagstiftningen för massor är att regleringen inte bygger på fasta gränser för mängder eller halter, utan på riskbedömningar. Riskbedömningar är ofta svåra att göra där inte enbart föroreningskoncentrationer har betydelse, utan även massornas egenskaper i övrigt och de platsspecifika förutsättningarna.

Relevant kompetens och verktyg för bedömningarna saknas ofta hos tillsynsmyndigheterna. Massor uppstår och används i regel på olika platser och under begränsad tid och det är därför en svårighet för tillsynen att hålla koll på vilka verksamheter som överhuvudtaget är aktuella för tillsyn. Trots att vägledningen finns på plats behöver vi fortsatt jobba med aktiv tillsyn inom området.

Mål för tillsynen

Tillsynen ska uppnå en ökad användning av massor som sker på ett lagenligt samt miljö- och hälsomässigt hållbart sätt. Ökat fokus på hur användningen av massor sker, exempelvis bullervallar, grundläggning för väg, sulfidberg, asfaltkross, jordprodukter mm 29 kap 34–35 §§ MPF.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket samordnar en tillsynskampanj med fokus på hur massor används. Till denna kampanj tar Naturvårdsverket fram ett handläggarstöd om hur potentiellt förorenade massor bör hanteras samt hur tillsynsmyndigheterna kan säkerställa att de faktiskt tas om hand på det sätt som verksamhetsutövaren anger. Kampanjen pågår mars – september 2027 och 2028.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna deltar i den nationella tillsynskampanjen och genomför tillsyn vid de platser där massor används, t.ex. vid bygg- och anläggningsprojekt, under mars – september 2027 och 2028.

6. Litiumjonbatterier som avfall

Motivering

Hantering, lagring, transport, återvinning och produktion av litiumjonbatterier är fortfarande inte ordnad och i dagsläget finns kunskapsluckor om vart batterierna

slutligen hamnar. Kasserade litiumjonbatterier och utrustning som innehåller dessa batterier, såsom kasserade datorer, mobiltelefoner med mera ska generellt klassas som både farligt avfall och farligt gods.

Återvinning av litiumjonbatterier är en snabbt växande industri som behövs för att åstadkomma en cirkulär ekonomi och minska behovet av uttag av kritiska råmaterial. Detta försvåras av att litiumjonbatterier innehåller en rad miljö- och hälsofarliga föreningar, däribland PFAS, vilket innebär att extra försiktighetsåtgärder behöver beaktas vid lagring, transport och återvinning av kasserade litiumjonbatterier.

I litiumjonbatterier kan det uppstå en reaktion som kallas termisk rusning. Det innebär att en battericell börjar generera stora mängder värme som kan leda till brand. Litiumjonbatterier som termiskt rusar kan producera brandfarliga gaser som kan vara explosiva. Detta leder till att utrymmen i till exempel en byggnad eller ett fordon som blivit rökfyllda kan explodera. Det är därför mycket viktigt att litiumjonbatterier lagras och transporteras enligt gällande regler i väntan på återvinning.

En avsevärd mängd batterier lagras runtom i landet, hos bland annat bilverkstäder och skrotar och andra uppsamlingsplatser. I dagsläget saknas en tydlig bild över hur de kasserade litiumbatterierna hanteras och hur stor andel av dem som återvinns, alternativt återanvänds i exempelvis solcellsanläggningar eller exporteras illegalt.

Ovanstående är problematik som flera myndigheter gemensamt har börjat att titta på nationell och internationell nivå.

Mål för tillsynen

Tillsynen ska leda till en ökad kunskap om avfallsflödena i hanteringen av litiumjonbatterier.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket tar fram en checklista med förslag till frågor tillsynsmyndigheten kan ställa kopplat till risker med lagring och hantering av litiumjonbatterierna och avfallet från återvinning och produktion av dessa under 2026.

Naturvårdsverket samordnar en tillsynskampanj med fokus på vart litiumjonbatterierna och avfallet från återvinning, skrotningsverksamhet och produktion av dessa tar vägen, under 2027 och 2028.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna deltar i den nationella tillsynskampanjen av litiumjonbatterier, under 2027 och 2028.

7. Avfallstransporter

Motivering

Tillsynsansvaret över nationella avfallstransporter ligger på kommunerna. Tillsynen måste omfatta hela avfallskedjan för att vara effektiv. Det innebär att tillsynen måste ske från det att avfallet uppstått, under transport, fram till ett eventuellt lager som del av insamling eller omlastningsplats, hela vägen till den slutliga återvinningen eller bortskaffandet. Majoriteten av tillsynen av nationella

avfallstransporter sker i dagsläget vid avsändare och mottagningsanläggningar för avfall.

Tillsyn av pågående nationella avfallstransporter (via lastbil, båt eller järnväg) sker i dagsläget i mindre omfattning. Denna typ av tillsyn är viktig då den ger en möjlighet att upptäcka de rent illegala avfallstransporterna, som inte når en avfallsanläggning. Tillsyn av pågående transporter ger därmed en möjlighet att hitta nya platser för illegal tippning eller dumpning. Tillsyn av avfallstransporter på väg resulterar i huvudsak i upptäckt av administrativa överträdelser, polisanmälan när tillstånd till transport saknas (transportören tas på bar gärning), men tillsynen kan även leda till att de rent illegala avfallstransporterna och tippnings- och dumpningsplatserna kan detekteras.

I dagsläget finns det ingen enkel lösning på plats där tillsynsmyndigheterna kan ta del av innehållet i avfallsregistret som en del av tillsynen av avfallstransporter. Många tillsynsmyndigheter upplever att det är krångligt och tidskrävande att begära ut uppgifter via Naturvårdsverkets kundtjänst, vilket försvårar tillsynen. Naturvårdsverket jobbar nu på att ta fram en webbaserad lösning för att underlätta åtkomst och utsökning i registret för tillsynsmyndigheterna.

Efterlevnaden av rapporteringskravet är låg, då det råder stor underrapportering. I kombination med att många kommuner troligtvis inte använder registret flitigt vid tillsynen kan det leda till att oseriösa aktörer tjänar på detta.

Mål för tillsynen

En ökad regelefterlevnad av nationella avfallstransporter under transport, fokus på att komma åt illegala avfallstransporter och tippnings/dumpningsplatser.

Att fler verksamheter börjar rapportera via avfallsregistret.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket genomför webinarier om tillsyn av nationella avfallstransporter med stöd av avfallsregistret, under 2026.

Naturvårdsverket samordnar en tillsynskampanj för tillsyn av nationella avfallstransporter 2026–2027.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna deltar i den nationella tillsynskampanjen av avfallstransporter som Naturvårdsverkets samordnar under 2026–2027.